

Dalabyggð
b/t Þórður Már Sigfússon
Miðbraut 11
370 Búðardalur

Reykjavík 15. janúar 2021
UST202011-270/A.B.
10.04.02

Efni: Tillaga – Breyting á aðalskipulagi Dalabyggðar 2004-2016 - vindorkugarður á Sólheimum

Vísað er til erindis skipulagsfulltrúa Dalabyggðar er barst 24. nóvember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar að tillögu að aðalskipulagsbreytingu sveitarfélagsins Dalabyggðar vegna vindorkuvers á Sólheimum.

Í greinargerð kemur fram að aðalskipulagsbreytingin nær til allt að 414 ha. landbúnaðarlands á jörðinni Sólheimum sem verður breytt í iðnaðarsvæði til vindorkunýtingar. Gert er ráð fyrir að fjöldi vindmylla geti orðið allt að 30 og allt að 120 m háar í miðju hverfils og spaðar muni ná í allt að 200 m hæð. Áætlað uppsett afl verði allt að 150 MW. Einnig verður heimilt að stunda landbúnað á svæðinu.

Í greinargerð segir að engin verndarsvæði séu á jörðinni. Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að innan skipulagssvæðisins eru verndarsvæði sem falla undir 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd en í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd vistkerfa og jarðminja.

Staðarval

Í greinargerð kemur fram að helstu þættir sem ráða staðarvali vindorkugarðs eru; vindur, nálægð við flutningskerfi raforku, fjarlægð frá mannabústöðum, ferðamannastöðum og helstu ferðaleiðum.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að staðarval fyrir umrædda starfsemi í tillögunni ráðist einnig af því að sem minnst röskun verði á gróðri, votlendi og búsvæðum fugla og tekið sé tillit til verndargildi þessara þátta.

Efnistaka

Skv. gildandi aðalskipulagi eru efnistökusvæði í Laxárdal og við ströndina, í landi Ljárskóga. Gert er ráð fyrir að efnistaka vegna framkvæmda verði sem mest innan jarðarinnar og verður efni, sem fellur til þegar grafið er fyrir undirstöðum, notað. Ef þörf verður á verður efni sótt í námu í grennd við framkvæmdarsvæðið.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að það komi fram í tillögunni áætlað efnistöku­magn við framkvæmdir og hvort fyrirhugað sé að nýta þær námur sem fyrir eru eða opna nýjar námur.

Vegir í náttúru Íslands

Í greinargerð kemur fram að nýir slóðar geta m.a. auðveldað umferð, s.s. til eftirlits og smölunar búpenings. Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að umfang og umhverfisáhrif vegagerðar séu metin í tillögunni.

Umhverfisstofnun bendir á að skv. 2. mgr. 32. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd skulu sveitarfélög við gerð aðalskipulags gera tillögu að skrá á stafrænum kortagrunni um vegi aðra en þjóðvegi í náttúru Íslands þar sem umferð vélknúinna ökutækja er heimil. Sveitarfélög skulu í tillögunni flokka vegina í samræmi við flokkun skv. 4. gr. reglugerðar nr. 260/2018 um vegi í náttúru Íslands.

Slík vegaskrá er jafnframt háð samþykki Umhverfisstofnunar þegar svæði liggja innan friðlýstra svæða eða annarra stjórnvalda þjóðgarða þegar við á.

Í 3. mgr. ofangreindra laga segir að við mat á því hvort tilteknir vegir skuli tilgreindir í vegaskrá skv. 1. mgr. skuli sérstaklega líta til þess hvort akstur á þeim sé líklegur til að raska viðkvæmum gróðri, valda jarðvegsrofi, hafa neikvæð áhrif á landslag, víðerni og ásýnd lands eða hafa að öðru leyti í för með sér náttúruspjöll. Einnig má líta til þess hvort um greinilegan og varanlegan veg sé að ræða, hvort löng hefð sé fyrir akstri á honum og hvort umferð á tilteknum vegi skuli takmarka við ákveðnar gerðir ökutækja, viss tímabil, náttúrufarslegar aðstæður eða við akstur vegna ákveðinna starfa.

Við gerð skrárinnar skulu sveitarfélög jafnframt hafa samráð við Umhverfisstofnun eða önnur stjórnvöld þjóðgarða ef við á, Vegagerðina, Landgræðslu ríkisins, Landmælingar Íslands, samtök útivistarfélaga, náttúru- og umhverfisverndarsamtök, Bændasamtök Íslands og Samtök ferðaþjónustunnar.

Vegagerðin heldur utan um skrána en sveitarfélög bera ábyrgð á að senda tillögur þegar vinna við aðalskipulag fer fram.

Skráin hlýtur samþykkt samhliða afgreiðslu aðalskipulags eða breytinga á aðalskipulagi, sbr. 32. og 36. gr. skipulagslaga, nr. 123/2010.

Umhverfisstofnun vill benda á leiðbeiningar Skipulagsstofnunar varðandi þennan þátt á heimasíðu stofnunarinnar https://www.skipulag.is/media/vegir-i-natturu-islands/vegirinatturuislands_v4.pdf

Mikilvæg fuglasvæði

Samkvæmt upplýsingum Náttúrufræðistofnunar Íslands eru á svæðinu, sem er hér til umfjöllunar, alþjóðleg mikilvæg varpsvæði álfta og himbrima. Á Laxárdalsheiði eru vel gróin heiðalönd, yfirleitt 200–400 m y.s., sem liggja milli Hvammsfjarðar og Hrutafjarðar þar sem er mikið af vötnum og öðru votlendi. Þetta svæði er alþjóðlega mikilvægt á varptíma fyrir himbrima og álftir. <https://www.ni.is/node/16139>

Umhverfisstofnun bendir á að himbrimi er ábyrgðartegund Íslands. (Sjá lista NÍ: <https://www.ni.is/greinar/forgangstegundir-fugla>)

Í skýrslu NÍ frá árinu 2012 er nefnist „*Vöktun íslenskra fuglastofna - Forgangsöröðun tegunda og tillögur að vöktun*“ eftir Guðmund A. Guðmundsson og Kristin Hauk Skarphéðinsson segir m.a. að talað er um ábyrgðartegundir einstakra landa ef stór hluti einhvers dýrastofns byggir afkomu sína á tilteknum svæðum innan einstakra þjóðríkja. Einnig segir í skýrslunni að Íslendingar beri mikla ábyrgð á mörgum stofnum fugla, sem annaðhvort verpa hér í óvenju ríkum mæli eða þá að stór hluti viðkomandi stofns fer hér um á ferðum sínum vor og haust. Á heimasíðu NÍ segir að miðað sé við að ef um 20% af Evrópustofni viðkomandi tegundar nýti Ísland til varps eða komi hér við á ferðum sínum kallist hún ábyrgðartegund.

Umhverfisstofnun bendir einnig á að álft og himbrimi eru á lista Bernarsamningsins sem tegundir sem þarf að vernda og himbrimi er á valista yfir fuglategundir sem eru í nokkurri hættu. Umhverfisstofnun telur að framkvæmdin geti haft neikvæð áhrif á búsvæði fuglanna.

Náttúrufar

Í greinargerð kemur fram að samkvæmt vistgerðarkortlagningu NÍ er talsverður hluti jarðarinnar votlendi. Auk þess segir í svæðisskipulagi Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018-2030: „*Stuðlað verði að verndun votlendis og merkra birkiskóga svæðisins, m.a. með afmörkun hverfisverndarsvæða í aðalskipulagi.*“

Umhverfisstofnun bendir á að votlendið innan skipulagssvæðisins fellur undir a. lið 1. mgr. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. greinarinnar. Skv. 3. mgr. ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Með orðalaginu „brýn nauðsyn“ er lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Í greinargerð kemur fram að við hönnun og útfærslu tillögunnar verður leitast við staðsetja vindmyllur, lagnir og vegi þannig að votlendi haldist sem mest. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að breytingartillagan sýni fram á að brýnir almannahagsmunir réttlæti röskun á ofangreindum verndarsvæðum, en stofnunin telur að tillagan geti haft neikvæð umhverfisáhrif í för með sér.

Stofnunin bendir á að skylt er að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna allra framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar, sbr. skipulagslög og lög um mannvirki. Á þetta að tryggja að tekið sé til ítarlegrar skoðunar hvort framangreint skilyrði sé uppfyllt. Við mat á leyfisumsókn ber að vega saman mikilvægi náttúruminjanna sem í húfi eru og hagsmuni af fyrirhugaðri framkvæmd. Við matið skal litið til verndarmarkmiða 2. gr. og 3. gr. laga um náttúruvernd, auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr.

Ákveði leyfisveitandi að veita leyfi þrátt fyrir framangreint skal hann með vísan til 5. mgr. 61. gr. rökstyðja þá ákvörðun sérstaklega og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu. Einnig skal gera grein fyrir fyrirhuguðum

mótvægisáðgerðum sem og mögulegri endurheimt náttúruverðmæta þegar það á við. Þá skal afrit af útgefnu leyfi sent stofnuninni, sbr. 6. mgr. ákvæðisins.

Þess má einnig geta að leyfisveitanda er heimilt, skv. 5. mgr. 61. gr., að binda leyfi þeim skilyrðum sem eru nauðsynleg til að draga úr áhrifum framkvæmdarinnar á þau náttúrufyrirbæri sem verða fyrir röskun.

Ásýnd og rask

Hér er um að ræða breytingartillögu sem mun hafa umtalsverð áhrif á ásýnd þar sem vindmyllur eru mjög stór mannvirki og geta valdið takmörkunum á annarri landnotkun vegna stærðar. Breytingin mun hafa áhrif á landslag og geta vindmyllur jafnvel verið ráðandi þáttur í landslagi vegna stærðar og hreyfingar spaða.

Umhverfisstofnun tekur undir það, sem kemur fram í greinargerð, að áhrif af ásýnd á mannvirki verða mikil af háum mannvirkjum eins og vindmyllum, sérstaklega í næsta nágrenni svæðisins.

Til að gera gleggri grein fyrir stærð og umfangi vindmyllanna telur Umhverfisstofnun að gera ætti myndir af mannvirkjunum þar sem þau eru borin saman við þekkt mannvirki. Myndir af Hallgrímskirkjuturni hafa oft verið notaðar í slíkan samanburð.

Hljóðvist

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að reglugerð nr. 724/2008 um hávaða sé höfð til hliðsjónar við vinnslu tillögunnar en markmið reglugerðarinnar er að koma í veg fyrir eða draga úr skaðlegum áhrifum af völdum hávaða. Í 4. gr. reglugerðarinnar segir: „Í viðauka, töflum I-III, eru tilgreind viðmiðunarmörk fyrir leyfilegan hávaða frá umferð ökutækja, flugumferð og hvers konar atvinnustarfsemi. Þar sem dvalarsvæði á lóð er skilgreint skal þess jafnframt gætt að hljóðstig sé undir 55 LAeq. Á kyrrlátu svæði skal hljóðstig í þéttbýli ekki fara yfir Lden 50 dB(A) og í dreifbýli ekki yfir Lden 40 dB(A).“

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á leiðbeiningariti Skipulagsstofnunar „Um skipulag og vindorkunýtingu“ en þar segir: Huga þarf sérstaklega að því hvort landnýting á áhrifasvæði vindmylla er viðkvæm fyrir því hljóði sem berast mun frá starfseminni. Þá getur sérstaklega þurft að huga að lágtíðnihljóðum.

Auk þess segir í ritinu: „Samkvæmt matsskýrslu Landsvirkjunar um Búrfellslund verður hljóð frá vindmyllum greinilegt og ráðandi hljóðgjafi innan fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis, en þar gefi hljóðstigsútreikningar allt að 60 dB í 2ja metra hæð, sem er innan viðmiðunarmarka reglugerðar um hávaða fyrir iðnaðar- og athafnasvæði. Í um 1,0-1,5 km fjarlægð frá framkvæmdasvæðinu verði hljóðstig komið niður fyrir þau mörk, 40 dB, sem skilgreind eru fyrir kyrrlát svæði utan þéttbýlis í reglugerð um hávaða, það er svæðum ætluðum til útivistar.“

Óbyggð víðerni

Í viðauka tillögunnar eru kort sem sýna svæði þar sem hluti af einni eða fleiri vindmyllum geta verið sýnilegir.

Í 3. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013, þar sem fjallað er um verndarmarkmið fyrir jarðminjar, vatnasvæði, landslag og víðerni, segir í e. lið. 1. mgr: „Til að stuðla að vernd jarðfræðilegrar fjölbreytni landsins og fjölbreytni landslags skal stefnt að því að standa vörð um óbyggð víðerni landsins.“

Samkvæmt náttúruverndarlögum nr. 60/2013 eru óbyggð víðerni skilgreind sem svæði í óbyggðum sem er að jafnaði a.m.k. 25 km² að stærð, eða þannig að hægt sé að njóta þar einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja, og í a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum og öðrum tæknilegum ummerkjum, svo sem raflínum, orkuverum, miðlunarlónum og uppbyggðum vegum.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að það komi fram hver áhrif tillögunnar eru á óbyggð víðerni sbr. ákvæðum náttúruverndarlaga nr. 60/2013.

Líftími

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að fjallað sé um líftíma orkuversins í tillögunni. Ef gert er ráð fyrir niðurrifi orkuversins bendir stofnunin á mikilvægi þess að fjallað verði um hvernig niðurrifi verði háttað og umhverfisáhrifum þess.

Úrgangur á rekstartíma

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að fjallað sé um í tillögunni hvernig meðhöndlun úrgangs verði á rekstartíma og einnig að hún sé í samræmi við lög um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003.

Virðingarfyllst

Axel Benediktsson
sérfræðingur

Björn Stefánsson
sérfræðingur